

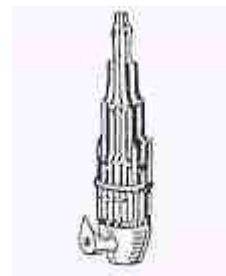
Història de L'acordiò Diatònic

Si ens proposem historiar l'evolució de l'acordiò diatònic, podem anar gairebé tan enrere com vulguem, fins i tot podríem llegir-ne la seva història en tant que artilugi per fer música i per tant, podríem remuntar en l'origen de l'home. Seria absurd però, oblidar que l'estudi organològic és només una abstracció i que no es pot desvincular de l'instrumentista que és qui ha determinat la història de l'instrument.

Així doncs i per fer via, podem dir que l'acordiò diatònic és un instrument aeròfon, mecànic, d'inxa lliure, que consta de dues caixes amb botons i una manxa que les uneix. L'escala diatònica i la bisonoritat són els dos elements que el caracteritzen dins de la gran família d'acordions.

Antecedents:

En l'arbre filogenètic de l'acordiò hi podríem situar ben a la base els òrgans de boca, els instruments d'inxa lliure més antics que coneixem. Entre ells, el *sheng*, provinent de l'actual Xina. Aquest, està constituït per una cambra d'aire i canyes de bambú que imita la forma de l'au fènix. Perviu amb modificacions en la tradició musical xinesa actual i va arribar a Europa cap al segle XIII.

Sheng

Altres instruments que vénen de lluny i que segueixen el mateix principi de llengüeta lliure són la guimbarda o samsònia. Aquests dos instruments s'han trobat presents al Mediterrani, lligats a la vida dels pastors i a les músiques que neixen en el sí d'aquestes societats.

Guimbarda

Continuant endavant trobem l'òrgue, el més antic dels instruments de tecla. L'apogeu constructiu d'aquest instrument, entre els segles XV i XVI, va propiciar la investigació en el camp de la llengüeteria. Així, a final de segle XVIII neixen un gran nombre d'instruments amb llengüeta lliure que seran els precedents més immediats de l'acordiò diatònic. Un d'aquests, és la *màquina parlant* de Kratzenstein, un físic de Copenhaguen que després d'escoltar el *sheng* va treballar amb el principi de l'inxà lliure, va aconseguir un instrument que reproduïa cinc vocals i va guanyar el premi de l'Acadèmia de Ciències de Sant Petesburg l'any 1782.

La Màquina parlant de Kratzenstein

En la gènesi de la màquina parlant hi havia col·laborat el constructor d'òrgues Kirsnik que poc després va presentar el seu propi instrument, format per un teclat d'òrgue i una manxa.

L'harmònica de Kirsnik

L'harmònica de Kirsnik es va ampliar pel constructor suec Rakwitz, el qual va desenvolupar l'any 1790 un instrument de major dimensió i amb una extensió més ampla. A principi de segle XIX s'inventen nous instruments que serviran de base per a l'harmònica i l'acordiò, entre ells l'*Aelodicon* i l'*Apollonion* (1800), el *Belloneon* (1804), l'*Uranion* (1810) i la *Physarmonica* (1818).

Dos prototips d'harmònica van aparèixer simultàniament el 1821 en mans del vienès Haeckel, i de l'alemany Buschmann.

L'any 1822, Buschmann va posar manxa a l'*Aura* i la va anomenar *Handaeoline* però el 1828 va tornar al model sense manxa i va néixer l'harmònica.

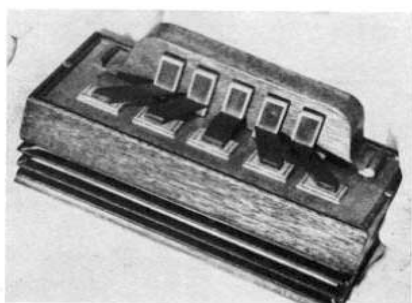
Aura de Buschmann

Invenció de l'Acordiò

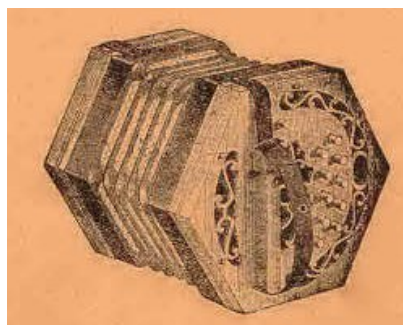
El 1829 es patenten dos nous instruments que donaran lloc a dues famílies d'instrument d'inxa lliure

La família Demian es dedicava a la construcció d'òrgans i pianos a Viena i el 1829 patentava l'*accordion*, un instrument amb cinc botons i una manxa. Els botons produïen acords de manera bisonora, en funció de si s'obria o es tancava la manxa.

Un mes més tard, Wheastone patenta el *symphonium de manxa* que uns anys més tard va donar lloc a la concertina, instrument que té les notes repartides als dos costats de la manxa. A partir de la concertina va aparèixer una gran família d'instruments, bisonors i unisonors, diatònics i cromàtics, com ara el bandoneó.

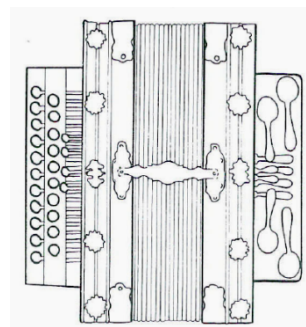

Accordion

Concertina

A partir de l'*accordion*, l'instrument que feia sonar acords, van néixer una gran quantitat de models que incorporaven a l'altre extrem de l'acordiò, botons bisonors que permetien fer escales diatòniques o cromàtiques. Aquests models rebien el nom genèric d'harmònica de manxa.

Acordiò diatònic, 1870

L'acordiò es converteix en un instrument de moda i és en aquesta època que apareixen les grans cases constructores d'acordions. L'Europa del canvi de segle es veu marcada per l'emigració i juntament amb el transvasament de ciutadans cap a Amèrica, es desplaça també l'acordiò.

Al 1854, Bauer patenta l'acordiò que consta d'un teclat de piano. Aquest model unisonor substituirà en alguns moments l'acordiò diatònic.

La història de l'acordiò diatònic va lligada també a la història del repertori. A casa nostra va ser utilitzat per interpretar la música de moda i balls de parella principalment, però també balls tradicionals. L'acordiò es va convertir en l'orquestra de les festes majors de poble, en l'instrument que els pastors lligaven amb un mocador de farcell i s'enduien muntanya amunt. A causa de la seva relació amb els balls de parella, l'instrument va ser estigmatitzat per l'església. I no només això, cap al 1930 l'acordiò de teclat -cromàtic i unisonor- es va consolidar i va fagocitar espais, usos i funcions que fins al moment havia ocupat l'acordiò diatònic.

Decadència

A mitjans de segle XX, l'acordiò subsistia en algunes àrees rurals i ja als anys 70 estava en mans de gent gran. No s'havia produït relleu generacional, molts constructors de diatònics havien passat a la fabricació de cromàtics, i se li havia penjat l'etiqueta d'instrument arcaic.

Recuperació

Un punt clau en la recuperació dels instrumentistes de diatònic va ser l'Associació *Arsèguel i els Acordionistes del Pirineu*, creada a mitjans dels anys 70, que va reunir vells acordionistes i va ajudar a difondre el petit instrument en vies d'extinció.

A partir de principis dels anys 80, l'acordiò reviscola sobretot a l'àrea metropolitana de Barcelona, ajudat per la redescoberta i la reelaboració de la tradició musical pròpia que ha configurat el moviment de la música folk o d'arrel tradicional. La difusió de l'instrument a través de grups de música i del gust cap a allò de caire tradicional ha fet que en els últims vint anys, la presència de l'acordiò diatònic ja no estranyi a ningú. A part de la tasca de difusió, és important el treball realitzat a nivell d'aprenentatge. Mostra d'això és el *Mètode d'Acordiò Diatònic* de Francesc Marimon (1987) o la *Proposta de notació estàndard per a l'acordiò diatònic* (1998). El model de referència per aquests i altres treballs ha estat l'acordiò de 2 files, 21 botons i 8 baixos afinat en sol/do, de manera que és el model més estès i el qual s'ensenya en diferents institucions com l'Aula de Música Tradicional i Popular (AMTP) o bé a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC).

La tasca que pretén la nostra associació és mantenir viva la pràctica de l'instrument, propiciar-ne la seva difusió i contribuir a situar la nostra cultura a nivell global.

Referències

<http://www.musicasdelmundo.org/article.php/20040426185007737>

<http://free-reed.net/history/birth.html>